

Література та джерела

1. Алексеева В.Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности / В.Г.Алексеева // Психологический журнал. – 1984. – №5. – С.63-70
2. Бех І.Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І.Д.Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – №1. – С.124-129
3. Біла книга національної освіти України / за ред. В.Г.Кременя. – К.: Академія пед. наук України. – 2009. – 130 с.
4. Брушлинский А.В. Проблема субъекта в психологической науке / А.В.Брушлинский // Психологический журнал. – 1999. – № 5. – С.38-44
5. Бутківська Т.В. Проблема цінностей у соціалізації особистості / Т.В.Бутківська // Цінності освіти і виховання. – К., 1997. – С.27-31
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. – Вид. друге, доп. й виправл. / С.У.Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
7. Здравомыслов А.Г. Общая социология. Хрестоматия / [сост. А.Г.Здравомыслов, Н.И.Лапин]; пер. В.Г.Кузьминов; под общ. ред. Н.И.Лапина. – М.: Высшая школа, 2006. – 783 с.
8. Климов Е.А. Психология профессионала: Избранные психологические труды / Е.А.Климов. – М.: МОДЭК, 1996. – 456 с.
9. Кон И.С. Психология старшеклассника / И.С.Кон – М.: Просвещение, 1980. – 191 с.
10. Павелків Р.В. Вікова психологія: підручник / Р.В.Павелків. – К.: Кондор, 2011. – 469 с.
11. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія: навч. посіб. / [Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В.]. – К.: ТОВ «Центр учбової літератури». – 2012. – 384 с.

В статтє описано систему цєнностей будучих учителєй информатики. Показано, що содержание понятія «цєнностей» включаєт п'ять профєссионально-цєнностейних качєств личности: гражданские качества; отношение к труду и профессии; интересы, склонности к данной сфере деятельности; специальные способности; навыки, знания, опыт. Выделено принципы формирования ценностных ориентаций будущих учителей информатики. Выяснено, что профєссионально-цєнностейные ориентации следует целєустрєленно формировать у студєнтов в течєнии всего периода обучения, поскольку они определяют направление, уровень активности и существенно влияют на профєссиональные качества будущих учителей информатики

Ключевые слова: будучие учителя информатики, ценности, профєссионализм

The values system of future teachers of computer science has been described in the article. The content of "values" has been considered and it includes five personal qualities: civil quality; attitude to work and profession; interests, the propensity to some activity; special abilities; skills, knowledge, experience. The principles of formation of values of future teachers of computer sciences have been defined. The professionalism values of students are to be formed while learning, because it determines the direction, level of activity and significantly affects the professional quality of future teachers of computer sciences.

Key words: future teachers of computer science, values, professionalism

УДК 377.091.33:63

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ-АГРАРІЇВ: КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕТАП

Герлянд Тетяна Миколаївна
м.Київ

У статті викладено результати діагностичного етапу дослідження реального стану сформованості загальноосвітньої компетентності; визначено основні підходи до реалізації відповідних умов щодо формування розглянутої у цьому контексті компетентності, виокремлено її чотири рівня; здійснено детальний аналіз практики з досліджуваної проблеми, який обумовлений багатогранністю висвітлюваного виду компетентності, як важливої якості особистості під час загальноосвітньої підготовки у профєсійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю.

Ключові слова: діагностика, рівні, організація, загальноосвітня компетентність, методика.

Постановка проблеми. Потреба в реформуванні змісту сучасної системи профєсійно-технічної освіти України, перш за все, обумовлюється необхідністю забезпечення її спеціалістами, які мають високий рівень готовності до майбутньої профєсійної діяльності. Вона постає через те, що серед стратегічних положень, визначеними Законом «Про профєсійно-технічну освіту» виокремлено завдання формування особистості конкурентноспроможного фахівця високої якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених (О.Є Антонова, В.П. Беспалько, О.А. Дубасєнюк, М.Б. Євтух, І.А. Зязюн, Н.В. Кузьміна, О.Є. Ломакіна, А.К. Маркова, В.М. Монахов, Н.Г. Ничкало, Є.М. Павлютенков, А.І. Пискунов, М.В. Розов, В.О. Сластьонін та ін.) приділяють велику увагу формуванню готовності майбутніх кваліфікованих робітників до профєсійної діяльності. Питанням інтеграції компонентів особистості майбутнього профєсіонала у процесі навчання у закладах профєсійно-технічної освіти присвячено чисельні праці П.Г. Лузана, В.М. Манька, О.І. Помєтун, Л.П. Пуховської, О.Б. Тарнопольського та багатьох інших.

На сучасному етапі, використовуючи оптимальні діагностичні методики, вчені здійснюють дослідження готовності учнів до майбутньої профєсійної діяльності у контексті формування ключових компетентностей їхньої особистості, але проблема такого виду як загальноосвітня компетентність (ЗОК) раніше ґрунтовно не досліджувалася. Також нами не знайдено розробленого комплексу педагогічних діагностик, який би допоміг з'ясувати рівневу ступінь сформованості цього складного особистісного утворення. Тому актуальність нашого дослідження цього феномену не викликає сумніву.

Метою дослідження є розгляд загальноосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) аграрного профілю та розроблення й апробація системи її комплексної діагностики, яка дозволяє якісно, оперативно оцінити динаміку сформованості цього феномену.

З огляду на необхідність модернізації змісту, форм і методів підготовки майбутнього кваліфікованого робітника, зумовлених вимогами Болонського процесу, загальноєвропейськими рекомендаціями, навчання майбутніх кваліфікованих робітників у сучасних ПТНЗ з моменту їх заснування організовувалося таким чином, щоб учень опановував певними знаннями та вміннями, необхідними для його майбутньої професійної діяльності. Чи не випадково така спрямованість навчання і була сформульована в сучасній дидактиці у вигляді провідного принципу – принципу професійної спрямованості [1; 2]. Досліджуючи професійну спрямованість освітньої підготовки майбутніх кваліфікованих робітників-аграріїв, ми зосередилися в цьому аспекті на ключовій компетентності – загальноосвітній – і діагностичному етапі її дослідження в умовах реального навчання.

Метою статті є виклад основних результатів діагностичного етапу дослідження реального стану сформованості загальноосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю.

Виклад основного матеріалу. Проведення констатувального експерименту передбачало вирішення наступних завдань: 1) організаційно-методичний аналіз практики викладання загальноосвітніх дисциплін у ПТНЗ аграрного профілю в контексті формування цієї компетентності; 2) діагностику рівнів сформованості ЗОК майбутніх кваліфікованих робітників-аграріїв у традиційних умовах навчання;

Експериментальне дослідження було започатковано в умовах 10 ПТНЗ аграрного профілю Дніпропетровської, Донецької, Вінницької, Київської, Луганської, Чернігівської, Хмельницької та Херсонської областей. Вибір навчальних закладів для цієї роботи проводився з урахуванням регіонального фактору. Загалом, до участі в експерименті було залучено 169 викладачів загальноосвітніх дисциплін та 450 учнів, які навчаються за напрямками підготовки: «Слюсар з ремонту сільськогосподарчих машин та устаткування», «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва категорії «А», «В», «Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу», «Плодоочічник», «Робітник фермерського господарства», «Експлуатація і ремонт машин та обладнання агропромислового виробництва (технік-механік)».

Вибір методик із метою діагностики сформованості окремих показників досліджуваного феномену компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю обумовлювався відповідністю їх таким принципам як валідність, надійність, інформативність, доступність у використанні, можливість фронтального застосування, відносна простота обробки емпіричних даних [3, с. 34]. Комплексна оцінка сформованості цієї компетентності здійснювалася методами експертної оцінки. Такий підхід обумовлений багатогранністю ЗОК, як провідної якості особистості, її проявами під час навчання та у майбутній професійній діяльності.

Було зроблено припущення, що проведення констатувального дослідження в умовах традиційної системи загальноосвітньої підготовки учнів за допомогою обраних методик дозволить з'ясувати реальний стан сформованості ЗОК майбутніх кваліфікованих робітників-аграріїв, визначити основні підходи до реалізації відповідних умов формування досліджуваної компетентності.

тентності.

Констатувальний експеримент розпочинався з анкетування учнів та викладачів загальноосвітніх дисциплін у обраних аграрних закладах професійно-технічної освіти. На цьому етапі ставилися наступні завдання: перевірити якість теоретичних знань учнів стосовно ролі та значення навчання у формуванні їхньої загальноосвітньої компетентності; з'ясувати ступінь розуміння учнями ролі загальноосвітнього процесу у своїй фаховій підготовці; визначити основні проблеми загальноосвітньої підготовки у закладах професійно-технічної освіти за сучасних умов; з'ясувати, які чинники й джерела впливають на якість цієї підготовки; проаналізувати стан загальноосвітньої підготовки учнів аграрного профілю шляхом проведення анкетування та бесід з викладачами цих дисциплін, спостереження за заняттями.

На діагностичному етапі було проведено анкетування учнів для виявлення рівня навчання у ПТНЗ, яке є базисним для формування загальноосвітньої компетентності. Зміст анкети через запропоновані завдання висвітлював реальний стан, тенденції та проблеми загальноосвітньої підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю.

Як показали результати діагностичного зрізу, щодо причини, які побуджували поступити до ПТНЗ, 63,6% учнів відповіли, «що порадили батьки», 30,0% – «порадили друзі» та 24,8% – «зацікавила майбутня професія». На запитання «Які оцінки Ви, зазвичай, отримуєте по загальноосвітнім предметам?», 37,1% респондентів дала відповідь, що «як правило, «відмінно» або «добре», 49,5% – «різні оцінки (навіть «задовільно»)»; на питання «Чи цікаво Вам вчити загальноосвітні предмети?» 49,5% учнів відповіли, що «подобається, вчу з інтересом», «прагну відмінних оцінок, по мірі власних зусиль» – 64,6%. Тут важливо вказати, що учні відповідально ставляться до навчальної діяльності, і лише 6,1% надали відповідь, що «успішність мене не хвилює». Щодо виконання навчальних завдань, 32,2% респондентів відповіли – «прагну виконувати завдання самостійно», 21,7% – «прагну виконувати самостійно, але іноді мені допомагають», 26,4% – «іноді звертаюся за допомогою до викладача», і лише 19,7% надало відповідь – «часто знаходжу готовий матеріал у мережі Інтернет». Якщо знову потрібно було б обирати навчальний заклад, 59,3% учнів відповіли – «вступили би в той, де я зараз навчаюся», після закінчення професійно-технічного навчального закладу 46,8% респондентів відповіли, що «буду влаштовуватися на роботу (за спеціальністю)», 46,2% – «планую продовжити освіту у ВНЗ», 6,0% – «мрію виїхати за кордон і знайти там роботу (не обов'язково за спеціальністю)». Подобається викладання загальноосвітніх дисциплін у ПТНЗ, де вони навчаються, 66,0% учням.

Аналізуючи навчальну діяльність у ПТНЗ, учні вказують, що навчальний заклад надав їм можливість «навчатися працювати та думати самостійно» (56,8%), «достатній рівень навчальних знань» (41,5%), «впевненості у майбутньому» (20,0%), «можливості спілкуватися з людьми» (24,2%), «допомагає зрозуміти себе та власні можливості» (36,8%), «навчає орієнтуватися в оточуючому житті» (21,1%) і «нічого суттєвого не надав» (6,0%).

Проведене анкетування викладачів загальноосвітніх дисциплін продемонструвало наступні результати.

Щодо оцінки рівня викладання загальноосвітньої підготовки у їхньому закладі, високий рівень відмітили 3,1% респондентів, середній – 50,2%, достатній – 40,2%, низький – 2,1%, не визначилися з відповіддю – 4,4%. На запитан-

ня «Чи забезпечують дисципліни загальноосвітньої підготовки розвиток професійної спрямованості учнів ПТНЗ?», відповідь «безперечно забезпечують» вказало 32,2% опитаних, «забезпечують достатньою мірою» – 59,2%. Метою загальноосвітньої підготовки вбачають у тому, що «загальноосвітня підготовка надає повну середню освіту разом з професійною» – 55,1% респондентів, «сприяє оволодінню учнями основами майбутньої професії» – 23,8%. «Які види навчальних занять найбільш ефективні при загальноосвітній підготовці?» назвали «різні типи занять» – 83,1% респондентів, «виконання учнями індивідуальних завдань (реферат, проект та ін.)» – 39,1%, «семінарські заняття» – 12,6%, «навчальні екскурсії» – 18,5% та інше – 2,1% (було наведено відповіді: «нетрадиційні заняття», «самостійні роботи з літературою, роздатковий дидактичний матеріал», «лабораторно-практичні роботи», «мультимедійні засоби»).

Знижують загальноосвітню підготовку, на думку викладачів, наступні фактори: «недоліки навчального процесу» – 11,6%, «формальний характер проведення занять викладачем» – 16,9%, «небажання учнів вчитися» – 52,9%, «неякісний набір учнів у навчальні групи» – 77,7%, «слабка методично-технічна оснащеність ПТНЗ» – 49,7%. У свою чергу, підвищують якість загальноосвітньої підготовки такі фактори, на думку викладачів, як: «висококваліфікований педагогічний колектив» – 72,4%, «оснащеність ПТНЗ необхідним навчальним обладнанням та методичним матеріалом» – 57,1%, «застосування нових технологій навчання» – 58,7%, «організація різноманітних методичних заходів з учнями ПТНЗ» – 16,9%.

Щоб підвищити рівень загальноосвітньої підготовки учнів у ПТНЗ, викладачі відмічають, що: «потрібно систематично здійснювати видання навчальної літератури для викладачів загальноосвітніх дисциплін ПТНЗ» – 50,4%, «внести зміни до тематичного планування із загальноосвітніх предметів у ПТНЗ» – 17,9%, «готові самостійно розробити власну програму викладання предмета у ПТНЗ для підвищення рівня її ефективності» – 16,9% респондентів. Найбільш важливе у професійній діяльності викладачі вказують: «наявність методичних матеріалів» – 30,1%, «використання ресурсів Інтернет в освітньому процесі ПТНЗ» – 43,9%, «поглиблене вивчення нових надходжень з навчальних методик викладання загальноосвітніх дисциплін у ПТНЗ» – 38,6%, «використання проектної технології» – 38,6%, «створення і використання електронних посібників» – 8,9%.

Найбільш ефективною формою підвищення рівня загальноосвітньої підготовки учнів, на думку викладачів є: «внесення певних поправок до обсягу та змісту навчальної програми з урахуванням специфіки професій у ПТНЗ» – 18,5%, «реалізація принципу професійної спрямованості при викладанні загальноосвітніх предметів у ПТНЗ» – 33,3%, «розробка в межах навчальних тем відповідних спецкурсів, які б враховували специфіку майбутньої професії» – 22,2%, «видання посібників для викладачів загальноосвітніх дисциплін ПТНЗ, спецкурсів або методичних рекомендацій, які б відображали специфіку підготовки учнів ПТНЗ при вивченні відповідних тем» – 26,0%.

Досить активно викладачі у власній роботі використовують форми педагогічної інтеграції, такі як: «інтегроване заняття» – 52,3%, «інтегровані курси» – 7,9%, «інтегровані вправи» – 38,0%, інше – 1,8% респондентів (наприклад, «інформаційно-комунікативні форми» або «метод критичного мислення»). Міжпредметні зв'язки, при цьому, застосовують, переважно, у дисциплінах загальнопрофесійних

– 15,3%, професійно-теоретичних – 20,6%, природничо-математичних – 25,9%, суспільно-гуманітарних – 28,5% респондентів

Отже, на констатувальному етапі дослідження формування ЗОК учнів було виявлено ряд специфічних особливостей:

1. Відсутній цілеспрямований процес формування ЗОК учнів як важливої якості особистості майбутнього кваліфікованого робітника.
2. Певна частина викладачів не підготовлена до формування ЗОК учнів, що виявляється у відсутності необхідного навчального обладнання та методичних матеріалів стосовно цієї важливої якості особистості, недостатньо сформоване поглиблене вивчення нових надходжень щодо викладання загальноосвітніх дисциплін у ПТНЗ.
3. Недостатня наукова обґрунтованість суті, змісту, технологій формування ЗОК майбутніх фахівців, відсутність необхідних методичних матеріалів з цієї проблеми.

Підсумовуючи цей етап дослідження, підкреслимо, що процес формування ЗОК учнів у професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю потребує покращення, оскільки цілеспрямованого формування цієї компетентності, як важливої якості особистості, не спостерігається. Констатуємо, що досліджувана компетентність формується, переважно, стихійно. Існують численні як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники, що обумовлюють труднощі у організації та функціонуванні комплексної системи формування цієї компетентності випускників професійно-технічних аграрних навчальних закладів України. Зокрема, це ускладнюється розпорошеністю термінологічних знань за низкою дисциплін як природничо-математичного, так і блоку суспільно-гуманітарного.

Аналіз результатів експериментальної роботи вказує на необхідності встановлення рівня досліджуваної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників-аграріїв. Саме тому, враховуючи специфіку підготовки фахівців цієї галузі, актуальність і складність проблеми, подальші дослідження зосереджувалися на учнях сільськогосподарських спеціальностей.

Рівень ЗОК майбутніх аграріїв визначалися відповідно до раніше розроблених її критеріїв та показників, а також залучення в якості експертів досвідчених викладачів.

У процесі констатувального етапу нами було виокремлено чотири рівні сформованості ЗОК майбутніх кваліфікованих робітників-аграріїв, яким надали наступні назви: креативний, продуктивний, репродуктивний і адаптивний. Був здійснений розподіл за цими рівнями учнів експериментальних і контрольних груп.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можемо стверджувати, що проведений діагностичний етап дослідження продемонстрував, що усталена система навчання не забезпечує формування у значної частини учнів продуктивного та креативного рівнів сформованості загальноосвітньої компетентності. Так, вони продемонстрували, переважно, адаптивний та репродуктивний рівні ЗОК, що не може задовольнити предметний і соціальний зміст їхньої майбутньої професійної діяльності.

Указане доводить доцільність перегляду комплексу педагогічних умов загальноосвітньої підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ аграрного профілю, збільшення частки навчального навантаження шляхом впровадження розроблених пролонгованих професійно спрямованих форм навчання (інтегрованих курсів).

Література та джерела

1. Бондар С. Компетентність особистості: інтегрований компонент навчальних досягнень учнів / С.Бондар // Біологія і хімія в школі. – 2003. – № 2. – С.8-9
2. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання / І.В.Родигіна – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 96 с. – (Б-ка журн. «Управління школою»; вип. 8(32))
3. Сериков В.В. Природа педагогической деятельности и особенности профессионального образования педагога / В.В.Сериков // Педагогика – 2010. – № 5. – 2010. – С.29-37

В статье изложены результаты диагностического этапа исследования реального состояния сформированности общеобразовательной компетентности; определены основные подходы к реализации соответствующих условий по формированию рассмотренной в этом контексте компетентности, выделены ее четыре уровня; осуществлен подробный анализ практики по исследуемой проблеме, который обусловлен многогранностью освещаемого вида компетентности, как важного качества личности при осуществлении общеобразовательной подготовки в профессионально-технических учебных заведениях аграрного профиля.

Ключевые слова: диагностика, уровни, организация, общеобразовательная компетентность, методика.

The article presents the results of the diagnostic phase detailed study of the real state of formation of secondary competence of future skilled workers-agrarian; main approaches to the implementation of appropriate conditions for the formation have been considered in this context as well as competence, highlighting its four levels of formation; detailed analysis the state of practice on the research problem has been carried out, which is due to versatility shined kind of competence as an important personality traits with comprehensive training in vocational schools of agrarian profile of modern Ukraine that improves this training in the effective direction.

Key words: diagnosis, level of organization, comprehensive competence, methods.

УДК 372.118

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПУНКТУАЦІЇ НА ОСНОВІ ВИРАЗНОГО ЧИТАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Гончарук Олена Миколаївна
м.Луцьк

Відповідно до програми з української мови для початкових класів виокремлено актуальні вимоги навчання пунктуації. Окреслено методику інтегрованого вивчення правил розставлення розділових знаків на основі синтаксису і виразного читання – використання інтонуювання і паузації для виділення речень за метою висловлювання, окличністю, звертання, однорідних членів речення, складних речень. Зосереджено увагу на виробленні пунктуаційних умінь за допомогою вправ і завдань із дотриманням принципів систематичності, послідовності, наочності, провідної ролі вчителя, активності і свідомості учнів.

Ключові слова: пунктуація, розділові знаки, виразне читання, синтаксис, інтегроване навчання.

Одним із важливих завдань української загальноосвітньої школи є формування комунікативно компетентної особистості, яка бездоганно володіє мовними нормами. Державний стандарт початкової загальної освіти розглядає формування правописних навичок як важливий компонент мовленнєвої лінії освітньої галузі [2]. Фундамент для вивчення правописної пунктуаційної грамотності будується у початкових класах на уроках української мови і літературного читання. Тісний зв'язок між ними яскраво спостерігається під час вироблення вмінь і навичок використання розділових знаків на письмі з опорою на інтонаційне оформлення висловлювань, дотримання виразного читання.

Аналіз наукових досліджень у галузі лінгводидактики показує, що формуванню пунктуаційних умінь і навичок у початкових класах загальноосвітньої школи приділяється

невиправдано мало уваги. Вивчення використання розділових знаків учнями початкових класів торкалися О.М.Біляєв, Д.М.Кравчук, К.М.Плиско, Л.М.Симоненкова, І.П.Ющук, М.М.Шкільник у методичних вказівках до проведення уроків у 4 класі [1, с.45-63]; М.С.Вашуленко, О.І.Мельничайко, С.Г.Дубовик, М.А.Білецька, Л.В.Скуратівський, Н.А.Васильківська, М.Д.Захарійчук, І.А.Мовчун у підручниках з української мови для початкових класів; Е.Я.Палихата, О.М.Гончарук, І.Мірошниченко, інші в наукових статтях. Роботі над виразним читанням, яке прямо впливає на вироблення пунктуаційних умінь і навичок молодших школярів, присвячено праці А.Й.Капської, Г.А.Олійника, інших. Однак проблема формування пунктуаційних умінь і навичок учнів початкових класів на основі вироблення інтонаційного забезпечення засобами виразного читання досі науковцями не висвітлена. Практика засвідчує, що знання пунктуаційних правил і вмінь вживати розділові знаки на письмі в учнів молодших класів знаходяться на низькому рівні засвоєння. Недослідженість проблеми, низький рівень знань і вмінь учнів 1–4 класів вказують на актуальність проблеми вироблення в них пунктуаційних умінь і навичок у процесі інтегрованого навчання мови і виразного читання.

Мета статті – висвітлити органічну єдність вироблення пунктуаційних умінь і навичок учнів початкової школи на основі виразного читання та інтонаційного оформлення речень.

У програмі з української мови для 1–4 класів передбачається вироблення правильного інтонуювання, «речень, у кінці яких стоять різні розділові знаки» відповідно до мети